

Konsernihallinto

4.5.2020

Dnro 4835-2020 (00 04 01)

Eduskunta sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönnö 23.4.2020, VNS 1/2020

Turun kaupungin lausunto valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on 23.4. saapuneella sähköpostiviestillä pyytänyt Turun kaupungilta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024.

Turun kaupunki esittää lausuntonaan seuraavaa:

Julkisen talouden suunnitelman tarkoituksena on tukea julkista taloutta koskevaa päätöksentekoa sekä julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetun keskipitkän aikavälin tavoitteen noudattamista. Vuosittain tarkistettava seuraavan neljän vuoden kattava suunnitelma on tärkeä ja tukee olennaisesti myös kuntakohtaista päätöksentekoa.

Vallitsevassa tilanteessa on kuitenkin helppo yhtyä siihen, että tällä hetkellä vallitsevat valmiuslaissa tarkoitetut poikkeusolot ja EU:n vakaus- ja kasvusopimuksessa tarkoitetut poikkeukselliset olosuhteet tekevät talouden tilannekuvan arvioinnista erityisen vaikeaa.

Koronapandemian vaikutukset

Koronapandemian välittömien vaikutusten arviointi on käynnissä ja välillisiä vaikutuksia on tässä vaiheessa hyvin haasteellista edes arvioida. Tilannekuva tarkentuu, mutta tässä vaiheessa ennusteisiin liittyy huomattavaa epävarmuutta.

Ensimmäisten arvioiden mukaan taloudellinen vaikutus tulee olemaan Turun kaupungille merkittävä. Välittömät vaikutukset heikentävät toimintatuloja ja kasvattavat toimintamenoja. Käyttökatteeseen kohdistuva vaikutus ylittää yhden veroäyrin vaikutuksen.

Varautuminen on lisännyt merkittävästi kustannuksia, kun kiireetöntä hoitoa on siirretty kiireellisen tieltä. Resursseja on pyritty kohdentamaan vastaamaan tarvetta, mutta erityisesti tilojen osalta on syntynyt vajaakäyttöä. Tuottavuuden voidaan ennakoida laskevan voimakkaasti kiireettömän hoidon siirtymisen seurauksena.

Kustannuspaine tulee kasvamaan merkittävästi, kun hoidon tarve palautuu ja poikkeusolojen seurauksena syntyneitä hoitajajonoja lähdetään lyhentämään.

Turun kaupunki yhtyy myös selontekoon kirjattuun näkemykseen väestön ikääntymiseen liittyvästä haasteesta ja sen realisoitumisesta lähitulevaisuudessa.

On kuitenkin hyvä muistaa, että osa vaikutuksista poistuneen suhteellisen nopeasti, kunhan esimerkiksi joukkoliikenteen käyttö palautuu. Vaikutukset tulevat toki kohdentumaan sekä tuloihin että menoihin.

Vielä merkittävämpiä ovat välillisesti kaupungin tulorahoitukseen kohdentuvat vaikutukset. Kunnallis- ja yhteisöverojen ennakoidaan romahtavan vuoden 2020 aikana ja näkemykset tilanteen palautumisesta vaihtelevat. Kuntaliiton viimeisimmän kuntakohtaisen veroennusteen mukaan verotulojen lasku voimassa olevaan talousarvioon verrattuna ylittäisi kahden veroäyrin vaikutuksen.

Kokonaisuutena poikkeustilanteen vaikutus Turun kaupungin talouteen vastaa siis joka tapauksessa useita veroäyriä.

Poikkeustilanteen aiheuttamien vaikutusten arvioidaan olevan merkittäviä, mutta ennusteisiin liittyy vielä valitettavan paljon epävarmuutta. Tässä tilanteessa voi kuitenkin arvioida, että suunnitelmaan kirjattu arvio kuntien menojen kehityksestä on alimitoitettu.

Kuntatalouden tilanne

Kuntien taloudellinen asema on voimakkaasti eriytynyt viimeisten vuosien aikana. Tämä näkyy selkeästi vuosien 2018 ja 2019 tilinpäätöksissä. Suurimmat kunnat jakautuvat tilikauden tuloksen mukaan lajitellun listan molempiin ääripäihin.

Kasvavana keskuskaupunkina Turku toimii veturina koko seutukunnalle. Työllisyys on kehittynyt erinomaisesti viimeisten vuosien aikana. Kasvu ja väestön ikääntyminen lisäävät palvelutarvetta. Kuntaliiton laskelman mukaan valtion vuosina 2012-2019 tekemät päätökset ovat leikanneet valtionosuutta kumulatiivisesti 2,4 miljardia. Vuonna 2015 tehty uudistus leikkasi Turun valtionosuutta 26 miljoonaa.

Turun kaupungin taloudellinen tilanne on ollut haastava ja viimeisen kahden vuoden kumulatiivinen alijäämä on -84,3 miljoonaa euroa. Tilannetta on pyritty parantamaan erilaisin toimenpitein. Viimeisin 95 toimenpidettä käsittävä sopeutusohjelma hyväksyttiin syksyllä 2019. Talouden tasapainottamiseen tähtäävää työtä on tehty runsaasti, joten kuntatalouden tasapainottamiseen liittyvä vastuu on tiedostettu.

Nykyisillä kuntien tehtävillä ja niiden rahoituksella kuntatalous ei ole kestävällä pohjalla. Tehtävät ja erityisesti tehtävien normitus tulisi arvioida kuntatalouden kestävyysnäkökulmasta. Rahoitusperiaatteen toteutuminen tulee varmistaa ja käynnistää tarvittavat toimenpiteet viipymättä.

Kuntien toimintakyvyn turvaaminen

Kuntalaissa on kirjattu, että kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Kuntien toimintakyvyn turvaaminen edellyttää valtiolta voimakkaita ja vakautta lisääviä toimenpiteitä.

Turun kaupunki pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että julkisyhteisöjen monivuotiset tavoitteet on mielekästä asettaa vasta, kun on vankempi käsitys talouden lähtökohdista. On tärkeää, että hallitus valmistelee kestävyystiekartan, jossa määritellään eri toimenpiteiden potentiaali pienentää kestävyysvajetta.

Kaupungin omaa toiminnan suunnittelua haastaa se, että vasta syksyn 2020 budjettiriihessä linjataan talouspolitiikan kokonaisuudesta sekä määritetään toimenpiteitä, jotka vahvistavat julkisen talouden kestävyttä ja työllisyyttä ottaen huomioon taloudellisessa toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Lyhyellä aikajänteellä toteutettavat kuntataloutta tukevat toimenpiteet on tärkeää päättää mahdollisimman nopeasti.

Poikkeustilanteen seurauksena työn tekeminen on muuttunut monissa toiminoissa. Etätyöskentely on lisännyt sähköisiä toimintamalleja ja näitä kokemuksia tulee hyödyntää toimintamallien tuottavuutta ja kustannustehokkuutta lisäävässä pysyvässä uudistamisessa.

Turun kaupunki yhtyy hallituksen näkemykseen siitä, että kriisin aiheuttama taakka jaetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukaisella ja ekologisesti kestäväällä tavalla sekä oikeudenmukaisesti sukupolvien välillä.

Tämän seurauksena ennen poikkeustilaa suunnitellut, kuntatalouden menoja kasvattavat toimet on harkittava uudelleen, vaikka ne olisikin tarkoitus kattaa koko kuntatalouden tasolla valtion rahoituksella. Ensisijaista on vahvistaa kuntataloutta pandemian vaikutuksen jäljiltä siten, että toimenpiteet kohdistetaan sinne, missä vaikutukset ovat suurimmat. Talouden toipumista pandemian jälkeen edistetään julkisin investoinnein ja näin on tärkeää huomioida suurten kaupunkien toimien elvyttävä vaikutus, mikäli kaupunkien investointikyky saadaan turvattua.

Minna Arve
Minna Arve
kaupunginjohtaja